

Capcanele evidenței numismatice.

Cazul castrului auxiliar *Arcobadara*

(Ilișua, Județul Bistrița-Năsăud, România)

Cristian GĂZDAC
Corneliu GAIU

Cuvinte cheie: castron auxiliar, Ilișua, circulația monetară, monede de argint contrafăcute.

Keywords: auxiliary fort, Ilișua, coins circulation, silver counterfeited coins.

Există o lungă discuție despre cum trebuie interpretată cantitatea de artefacte ca o dovadă relevantă pentru interpretarea arheologică, istorică, numismatică și economică a unei situații istorice.

Publicarea recentă a monografiei numismatice a sitului roman *Arcobadara* (Ilișua) (GĂZDAC/GAIU 2011) (vezi hărțile 1-2) ne-a oferit posibilitatea de a evidenția capcanele pe care materialul numismatic le poate oferi dacă nu este interpretat și prin prisma stadiului de cercetare și publicare.

Pe baza catalogului monedelor descoperite în campaniile arheologice din 1978-1995 de pe teritoriul castrului auxiliar (PROTASE/GAIU/MARINESCU 1997) s-a realizat un prim grafic comparativ a monedelor de argint genuine și a celor subaerate.

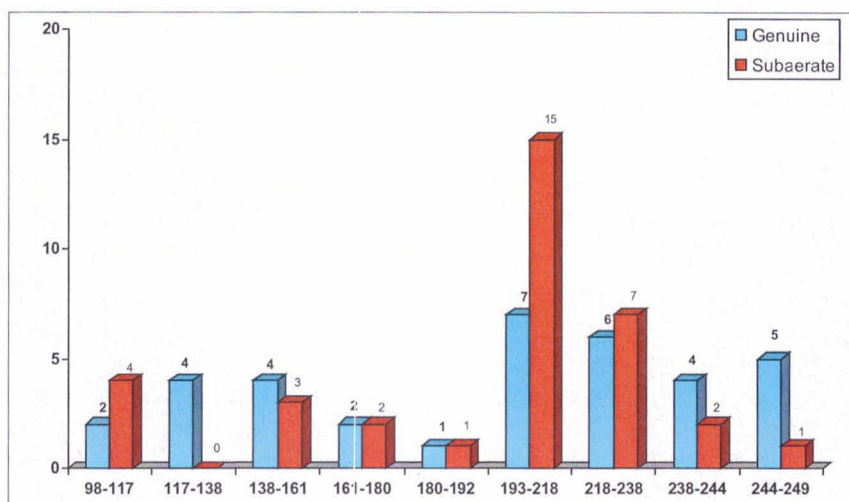

Fig. 1. Graficul monedelor de argint descoperite în castrul auxiliar de la *Arcobadara* (Ilișua) (după GĂZDAC 2009).

La o primă vedere acest grafic arată nu doar un fenomen întâlnit la scara provinciei Dacia dar caracteristic și altor regiuni din Imperiul Roman. O consecință a politicii imperiale monetare de la începutul secolului al III-lea p. Chr. (GĂZDAC 2009, 1487-1498, GĂZDAC 2010, 98-100, 149-151, 177-178).

Unele „anomalii” ale acestui model pot fi, totuși, observate: un număr mai mare de monede subaerate cu portretul lui Traian; dominația monedelor „bune” de argint pentru perioadele de emisiune 238-244 p. Chr. și AD 244-249 p. Chr.

Cristian GĂZDAC

Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-Napoca
e-mail: cgazdac2000@yahoo.com

Corneliu GAIU

Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud
e-mail: corneliugaiu@yahoo.fr

Pe durata elaborării monografiei numismatice a sitului menționat anterior am analizat lista monedelor de la același sit publicate de către Torma K. în 1865 (TORMA 1865, 31-34). Autorul menționează că monedele au fost descoperite pe teritoriul castrului și împrejurimile sale (TORMA 1865, 31). Reidentificarea monedelor din această listă a lui Torma – identificarea sa fiind bazată pe ediția I a lucrării lui H. Cohen (COHEN 1854) – cu determinantul *Roman Imperial Coinage* a dus la următorul grafic comparativ între monedele genuine de argint și cele subaerate descoperite în castrul auxiliar de la *Arcobadara*:

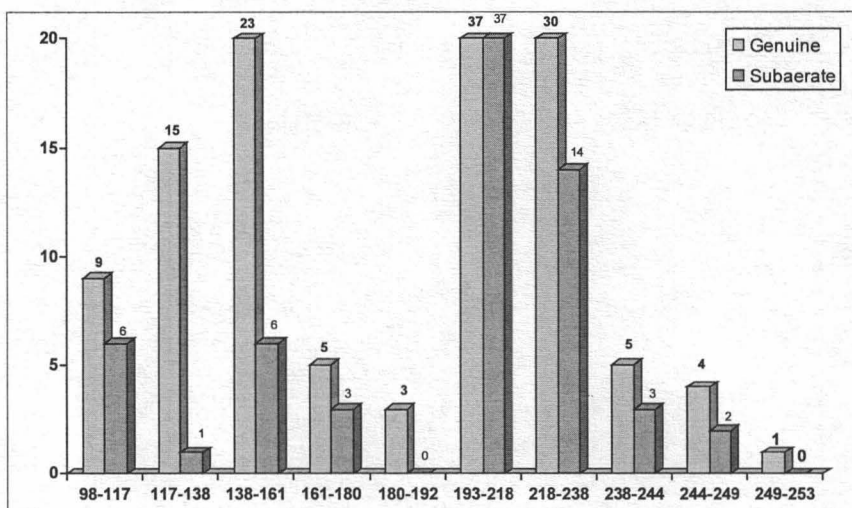

Fig. 2. Graficul descoperirilor de monede de argint din castrul de la *Arcobadara* (Ilișua), incluzând monedele din lista lui Torma. (© Cristian Găzdac)

La acest stadiu al cercetării suntem în fața unei „anomalii” puternice față de fenomenul general: o largă prezență a monedelor genuine.

Explicația provine simplu din stagiul cercetării și publicării al timpului respectiv. În primul rând, autorul, Torma K. nu a fost numismat ci un pasionat al arheologiei. În secolul XIX-XX nu erau mulți care puteau identifica monedele subaerate. Ca urmare, autorul a putut să confunde ușor o monedă subaerată cu una genuină.

În același proces al adunării materialului numismatic de la situl *Arcobadara* am re-analizat tot acest material (săpăturile 1978-1995); recente descoperiri (săpăturile 1996-2006; periegheză 2007). Totodată, lecturarea în detaliu a întregii lucrări a lui Torma K. a relevat faptul că unele monede găsite de el au fost descoperite, de fapt, în „necropola de vest” (care aparține așezării civile) (TORMA 1865, 14, 30; GĂZDAC/GAIU 2011, 16). În consecință, deși majoritatea monedelor, au fost găsite, probabil, de către Torma K. pe teritoriul castrului, totuși, nu știm care dintre ele și în ce cantitate.

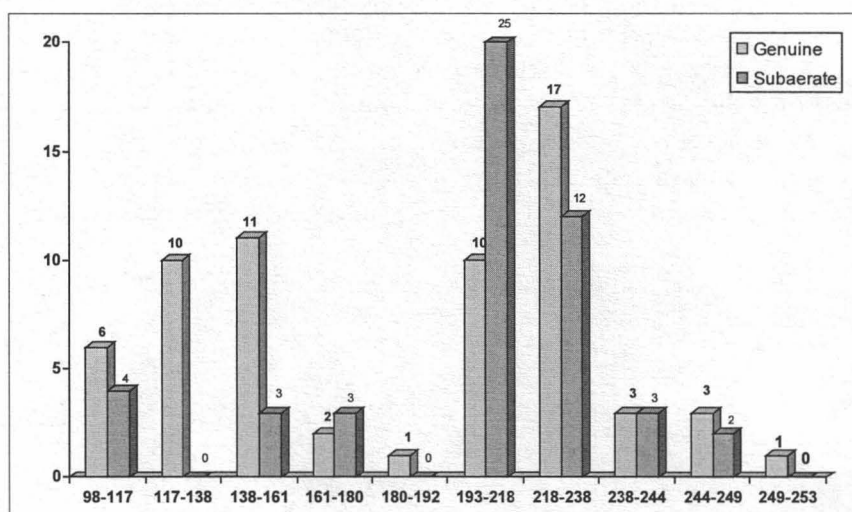

Fig. 3. Graficul monedelor de argint de la castrul auxiliar *Arcobadara* (Ilișua) – studiul actual al cercetării. (© Cristian Găzdac)

Astfel, într-un al treilea grafic comparativ am introdus ultimele baze de date despre monedele de argint genuine și cele subaerate – incluse în monografia numismatică a sitului *Arcobadara* (GĂZDAC/GAIU 2011). Monedele din lista lui Torma K. au fost excluse întrucât nu există nici o certitudine asupra locului excavat de descoperire și nici proporția reală a pieselor genuine și subaerate.

Se poate observa cu ușurință că acele „anomalii” au dispărut acum, iar spectrul monedelor genuine și subaerate a „intrat în normal” urmând fenomenul general al politicii monetare.

Acest studiu metodologic nu este un caz izolat pentru provincia Dacia, UN alt studiu similar – cu același impact – a fost realizat pentru castrul auxiliar de la Gherla (37 km sud-vest of *Arcobadara-Ilișua*) (GĂZDAC/ZĂGREANU 2007, 175-178).

Astfel, devine un scop important re-studierea vechiului material, un demers care ne va aduce mai aproape de realitatea istorică.

Abbrevieri și bibliografie

COHEN 1854	Cohen, H., <i>Description générale de monnaies de la République romaine</i> , Paris, 1854.
GĂZDAC 2009	Găzdac, C., The distribution of silver counterfeited coins in the forts from Roman Dacia. Fraud or monetary policy?. IN: Morillo, Á.-Hanel, N.,-Martín, E. (eds.) <i>Limes XX. XXth International Congress of Roman Frontier Studies, León (España), Septiembre, 2006</i> [Gladius 13, vol. 1], León, 1487-1498.
GĂZDAC 2010	Găzdac, C., <i>Monetary circulation in Dacia and the provinces from the Middle and Lower Danube from Trajan to Constantine I (AD 106-337)</i> , 2 nd edition, Cluj-Napoca.
GĂZDAC/GAIU 2011	Găzdac, C./Gaiu, C., <i>Arcobadara (Ilișua)</i> [Coins from Roman Sites and Collections of Roman Coins from Romania 6], Cluj-Napoca.
GĂZDAC/ZĂGREANU 2007	Găzdac, C./Zăgreanu, R. (2007): Reinterpreting numismatic evidence. A case study: the auxiliary fort from Gherla, <i>Revista Bistriței</i> , 21, 1, 175-178.
PROTASE/GAIU/MARINESCU 1997	Protase, D./Gaiu, C./Marinescu, Gh., <i>Castrul roman de la Ilișua</i> , Bistrița.
TORMA 1865	Torma, K., Az Alsó-Ilosvai romai állótábor és műemlékei, <i>Erdélyi Múzeum Emlékkönyve</i> 3, Kolozsvár (Cluj-Napoca) (1864-1865), 10-67.

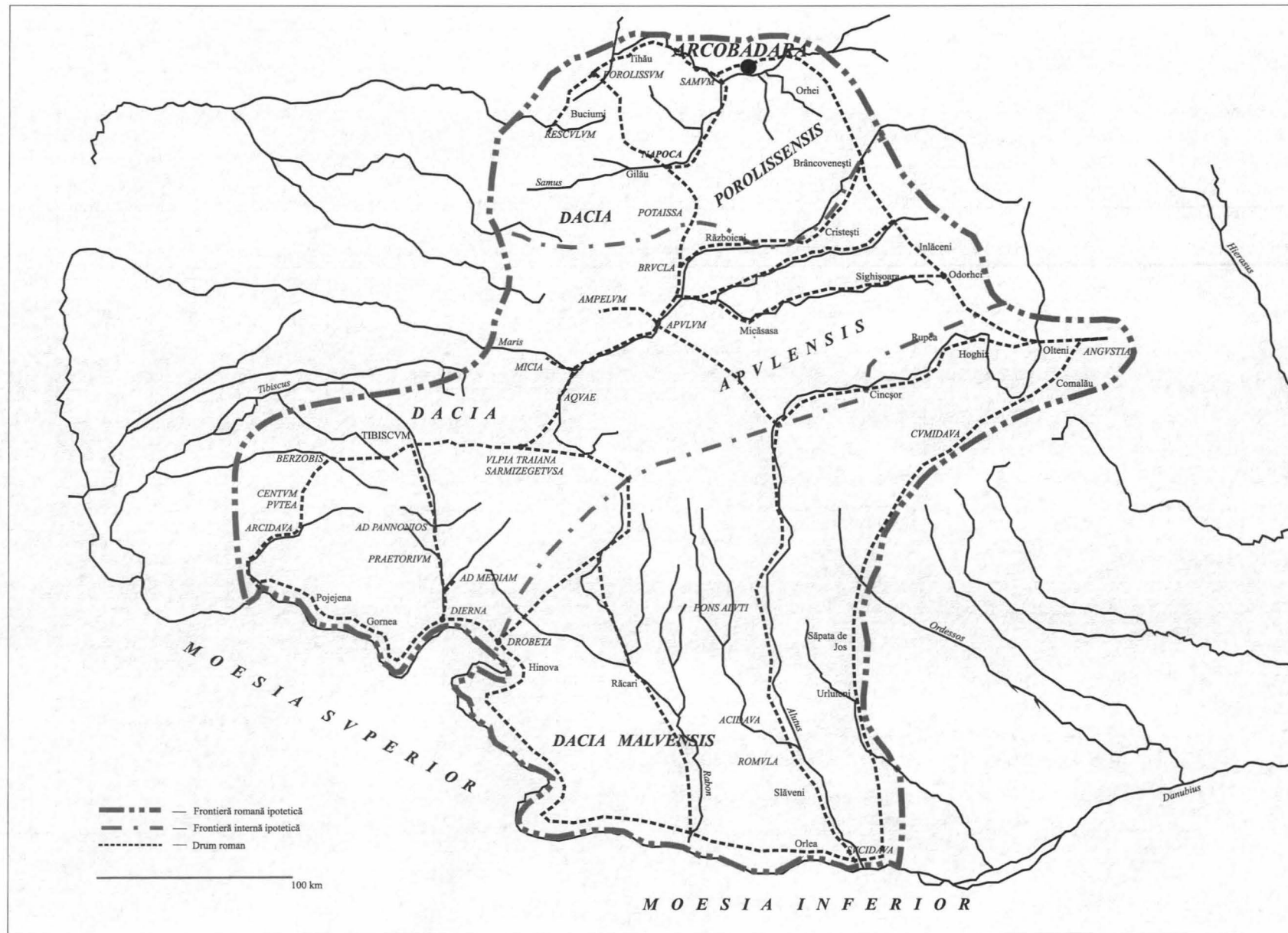
Reviewing the Numismatic Evidence. A case Study: Auxiliary Fort from Ilișua (Summary)

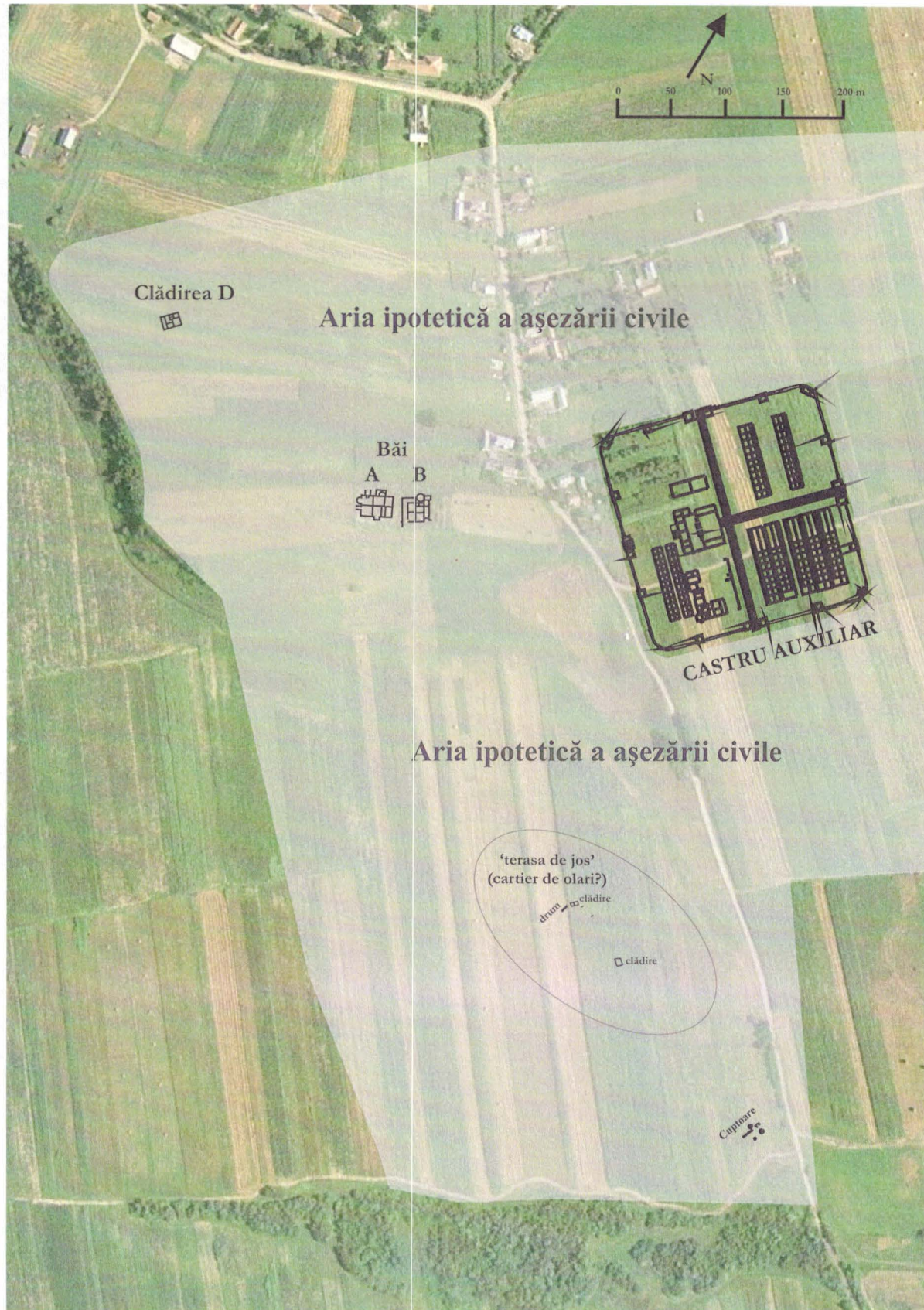
This study is focused in what one could have thought on a particular case of coin supply with good silver coin of a Roman fort in a province. Until this study, the spectrum of coin finds at the Roman fort from Ilișua (North of Roman Dacia) indicated a good supply with genuine silver coin. In comparison with other forts (Porolissum, Gherla) from the same province of Dacia, where the percentage of the plated silver coins held quite high values, the case of the fort from Ilișua was a particular one.

The re-analyse of coin finds and the separation of coins found within the fort from those from the vicus totally change the view on the coin finds from Ilișua. The new graph of coin finds from the auxiliary fort from Ilișua has revealed the fact that also at this site the plated silver coin played a significant role in coin circulation.

At the end, it can be affirmed that we dealt with a matter of a methodological approach in a first phase of the analyse of coin finds.

Harta 1. Harta Daciei romane indicând locația Arcobadarei (Ilișua) (© Cristian Găzdac)

Harta 2. ARCOBADARA (Ilișua), situl roman (după GĂZDAC/GAIU 2011, 29, map 5)
(© Corneliu Gaiu, Cristian Găzdac)